

J.V. Foix

Diari 1918

Edició de Joan R. Veny-Mesquida

labutxaca

J. V. Foix

Diari 1918

A cura de Joan R. Veny-Mesquida

Edicions 62
Barcelona

Primera edició: febrer del 2018

© Hereus de Josep Vicenç Foix i Mas, 2018

© per l'edició i pel pròleg: Joan Ramon Veny Mesquida, 2018

© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.,
labutxaca

Fotocomposició: Moelmo, s.c.p.

Impressió: Liberdúplex

DIPÒSIT LEGAL: B. 28.341-2017

ISBN: 978-84-17031-61-9

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

TAULA

El <i>Diari</i> 1918 de J. V. Foix (JOAN R. VENY-MESQUIDA)	9
---	---

DIARI 1918

<i>Primers fragments del Diari</i>	25
<i>Del «Diari 1918»</i>	59
<i>L'estrella d'En Perris</i>	105
<i>Darrer comunicat</i>	179
<i>Tocant a mà...</i>	241

ANNEXOS

I. Textos del diari 1918 no recollits al <i>Diari</i> 1918	299
II. Textos relacionats amb el <i>Diari</i> 1918	309
III. Versificacions de proses del <i>Diari</i> 1918	313
IV. Textos amb funció proemial dels llibres del <i>Diari</i> 1918	319

ÍNDEX GENERAL	339
---------------	-----

DIARI 1918 (FRAGMENTS)

A la memòria de Joaquim Folguera

He malferit en duel el teu amant. Però perquè duus el vestit carmesí, te'n rius. I perquè, amb la teva perfídia, has substituït l'amant pel tramoista. Jo puniria la teva malifeta si el perruquer no hagués estat el teu còmplice en desfigurar-me grotescament la faç. Un altre bell matí, però, em venjaré. El sostre ni serà, com ara, tan i tan baix, ni hi haurà pintats, com ara, tants d'ocells morts.

Aixequen ben alts els murs del meu carrer. Tan alts que, en ésser nit, no hi entri ni la remor de les fontanes ni el xiscle agònic de les locomotrius. Feu que el meu carrer tingui tot just l'amplada de la meva passa. No feu obertures als murs, i arrieu del cim de les torratxes tantes de banderes i de gallardets. Doneu-me només el goig que, a trenc d'alba, del pas de l'ombra de la meva amada a mitjanit en resti el testimoni d'una flor vermella marcint-se a la penombra, o d'una sabata esberlada flotant damunt un toll.

M'assegurava que eren dos-cents els joves del poble que tenien un cavall negre com el meu. Però vaig espigar, una a una, llurs estables i vaig comprovar el seu engany. Les estables són buides i són buides les cases. Al poble només

hi som jo i el meu cavall que errem de nit i de dia pel laberint de les seves ombres. Quant a Gertrudis, és ben morta al fons de l'abisme on la vaig precipitar. O és que tants de milers d'estels que guspiregen en la negror celeste no exalten la joia de la meva solitud?

Quants de tombs jo havia dat adés per l'exterior dels murs de la catedral bastida dalt el pujol! Aleshores anaves al temple cada dia, cenyit el front de roses, a prendre notes taquigràfiques del sermó de les Set Paraules. Jo, mentre tant, arrossegant un piano de maneta, cercava, àvid, els aparadors on hi havia exposades les divines sabates de xarol o els meravellosos paraigües, invenció dels homes. M'han dit que haves reprès el vell costum i que tornaves cada dia al temple. Però en anar-me-n'hi avui, el temple havia desaparegut i al seu lloc, immensament deserta, hi havia, en vidre policrom, una estàtua del meu cavall, que centellejava en tènues rosasses als flancs del pujol.

Diuen que estàs gelosa de la gropa de la noia de la lletera. Però he estat a casa seva i he vist la consola amb el mirall on se pentina. A les pregoneses del mirall, dues amples cortines vermelloses cobricelaven l'entrada a un passadís al fons del qual hi havia un quadre. Una vella litografia hi representava les tortures a què el diable sotmet les noies que, en tornant de sarau, a mitjanit, es contemplen al mirall. M'ha torbat tant, que he tardat a adonar-me que el marc del mirall i el marc de l'entrada al passadís no eren

sinó el bastiment de l'entrada a l'establa on senyoreja la gropa del meu cavall.

Et vaig sorprendre quan el teu nou amant et donava un estoig magnífic. No era, però, un estoig: era un llibre; ni era tampoc el teu amant ans jo mateix que et regalava una capsa de tubs d'aquarel·la amb les colors de l'iris.

Les parets del *court* eren, aquest matí, tan altes que m'han fet oblidar el fiacre on tu m'esperaves, i els ocells. Intentava d'amidar-les, quan s'hi han obert quatre finestral, de cinc metres, closos per llances en totes direccions. Un perfum intensíssim de paper d'Armènia ha envaït la pista mentre una mà invisible escrivia un nom damunt cada obertura: Ofèlia, Virgínia, Laura, Julieta. Quan anava a reprendre el partit, el meu company de joc havia desaparegut i de la meua raqueta en restava només l'ombra estafeta, allargassada entre les dues ales fosques de l'angle del mur. A l'entrada del club, el fiacre, sense cavalleria ni auriga, sense tu, oh Gertrudis!, era la desferra secular d'una antiga carrossa reial.

Que hagin aparedat portals i finestres; que dalt de la torre no onegin banderes; que les algues en créixer monstruoses cloguin els passatges; que els arbres per damunt els murs s'estenguin en rares floracions vermelles i que tots els carrers donin a la mar abocats en esculls temibles; que els cavalls siguin amos i senyors de la meua vila i s'hi

passegin impúdicament nus; que els ocells s'occeixin en topar amb el cel arran de sostre; que el cel sigui només un trist miratge de la mar. Què em pot sorprendre si avui he vist saltar de cop els lloms dels meus llibres i he descobert la putrefacció cancerosa que destrossa llurs entranyes?

En percebre de lluny el meu rival que m'esperava, immòbil, a la platja, he dubtat si era ell o el meu cavall o Gertrudis. En acostar-m'hi, m'he adonat que era un fallus de pedra, gegantí, erigit en edats pretèrites. Cobria amb la seva ombra mitja mar i duia gravada al sòcol una llegenda indesxifrable. M'he acotat per a copiar-la, però al meu davant, badat en ple sorral ardent, hi havia únicament el meu paraigua. Damunt la mar, sense ombra de vaixell ni de núvol, suraven els guants enormes que calça el monstre misteriós que et persegueix cap al tard sota els plàtans de la Ribera.

Per a Carles Riba

Quan érem a la font tots dos, un missatger del rei m'ha dit que hi havia guerra. He pres la meva arma, i l'home de la carota de gegant no em vol deixar passar. En allargar-li tu una flor, havia desaparegut. Tu no li donaves, però, una flor sinó la meva arma amb la qual m'hauria pogut occir. On és l'arma? On és la flor? A l'home de la carota de gegant l'he vist avui penjat al portal de la Seu de Manresa fent una ganyota agònica. Però al fons del gorg de les seves pupilles t'he vist a tu amb la flor als llavis i l'arma al braç. Per què m'has deixat, Gertrudis?

A les sis de la tarda —i no a les dotze de la nit— havíem arrambat els bastidors polsosos a la cantonada perquè allarguessin llur ombra morada a tot el carrer. Què hi feia aquella cadira Lluís XV al portal de ca l'espardenyer? Els pàl·lids apotecaris havien penjat distrets els globus de porcellana, enteranyinats, al portal de les barberies i els perruquers amb sabates de cimolsa s'havien posat les carotes que pengen, a entrada de fosc, sota els balcons i s'amagaven per les escaletes. Les persianes de totes les finestres s'havien obert horitzontalment: al fons de cada al·cova una corrua d'ombres dibuixava, en rastre fosforescent, paisatges bíblics. Una gran cortina vermella penjava de cap a cap del carrer on vaig intentar inútilment d'amagar el maniquí de la cotillaire. M'havien dit que a darrere la cortina hi eres tu assajant una nova atracció de circ; però la cortina dissimulava només el mur altíssim que tanca els jardins hipotètics del gran castell on la lluna es dissol, cada nit, en piperidina. Vaig trucar, sense eco, a totes les cases; vaig seguir, en va, el túnel de l'un cap a l'altre. Però a les set, quan anava a plànyer-me de la meva dissort a la penombra de l'establa, vaig descobrir, a la rebotiga del foll d'En Miquel, sota la claror clandestina d'un quinqué, l'amo, amb la teva testa decapitada a la mà on emprojava arissades perruques subversives.

Per a Joan Miró

Les cases, de roure i de caoba, s'enfilaven turó amunt i formaven una piràmide caprici d'un artífex ebenista. Aquell era el poble on, sota el signe d'Escorpió, sojornava Gertrudis. Eren tan drets els carrers, que em creia, abans d'és-

ser al cim, defallir. De l'interior de les cases sortien rares músiques com d'un estoig de cigars harmònic. El cel, de pur cristall, es podia tocar amb les mans. Blava, vermella, verda o groga, cada casa tenia hissada la seva bandera. Si no hagués anat carregat d'un feixuc bidó de vernís, inelegant, m'hauria estret més el nus de la corbata. Al capdamunt del carrer més ample, al vèrtex mateix del turó, sota una cortina blau cel, seia, en un tron d'argent, Gertrudis. Totes vestides de blau cel també, les noies lliscaven, alades, amunt i avall dels carrers, i feien com si no em veiessin. Cenyien el cabell amb un llaç escocès i descobrien els portals i les finestres on vidrieres de fosques colors innombrables donaven al carrer el recolliment de l'interior d'una catedral submergida a la claror de les rosasses. El grinyol del calçat em semblava un cor dolcíssim, i la meva ombra esporugüia l'ombra dels ocells presoners de l'ampla claraboia celeste. Quan em creia d'atènyer el cim, dec haver errat la passa: em trobava en el tebi passadís interminable d'un vaixell transatlàntic. M'han mancat forces per cridar i, en cloure'm la por els ulls, desplegada en ventall, una sèrie completa de cartes de joc em mostrava inimaginables paisatges desolats.

LA VILA

La meva vila és sobre una plataforma circular. Totes les cases donen per llurs portals a la plaça i, perpendiculars, els deu carrers sense sortida. Al mig de la plaça, alta de cent metres, s'alça una torre mil·lenària sense cap obertura. Al cim oneja una bandera negra teixida d'estels retallats de paper d'argent. No sap hom de ningú que hagi anat més enllà de la plaça i tothom ignora què hi ha més enllà dels murs que tanquen els carrers. No cal dir com de segle en segle augmenten les llegendes que fan més paorosa l'existència exterior. El cel del meu poble, com els gonfanons del Via Crucis, té de nit i de dia, immòbils, el sol, la lluna i els estels, pàl·lidament lluminosos. En desvetllar-nos, tots els joves del poble muntem les bicicletes i, a grans tocs de botzina, desvetllem el veïnat. Les noies treuen les cadires als portals i s'hi asseuen. Miren tendrament com els joves fem les nostres curses al voltant de la plaça, i es cobreixen el pit de medalles perquè guanyi llur amic. Tots portem brodat al jersei amb fil de seda de colors, el nom de l'estimada. Acabades les curses deixem els bicicles recolzats a la torre i anem a seure a costat del nostre amor. Ens donem les mans, i així passem hores i hores. Les mares obren els balcons i hi estenen els domassos.

En acostar-se l'hora del repòs, en un angle de la plaça s'obre una trapa i enmig d'una fumerola d'encens surt el pare Fèlix. Porta tot de llibres sota un braç i es passa l'altra mà per la barbassa. I diu, un dia: —Déu es dona sem-

pre tot. Mai no dóna un braç, o una galta, o una cama. Ni mai no dóna un braç a un altre braç, o una galta a una altra galta, ni una cama a una altra cama. I, un altre dia, diu: —La nostra vila és un acte d'amor de Déu, i totes les coses són filles de l'amor. Aleshores ens mirem llargament als ulls i estrenyem més les mans amoroses.

Fra Fèlix, entre una nova fumerola d'encens, se'n torna pel cotilló, carregat amb les bicicletes. El cel, amb el sol, la lluna i els estels, es mou suaument com una bambolina.

7 h. 50 - 11 h. 50

Hora baixa, els becs de gas escampen damunt el meu carrer una tendra claror d'apotecari. El barber penja sota la barba postissa d'una carota de gegant el vell globus polsós de porcellana, i l'encén.

L'ombra del campanar tomba agònica damunt el passeig, i un número 12 fosforescent la tatua recurrent els seus membres convulsos. Pengim-penjam, a totes les acàcies ballen, indescriptiblement tronades, centenars de parells de sabates.

Mal cobrint-se les nuses amb un tros de primer full de *La Vanguardia*, surten de llurs palaus, pelosos, els Sàtirs. Un monstre mitològic, cavalcant el seu cavall alat, branda, al cim de Sant Pere Màrtir, un manyoc de números esgrogueïts de *El Mundo Ilustrado* (1.ª època) i il·lumina els flancs de la muntanya. Quan s'acaba de fer nit, amb el seu buf poderós fa oscil·lar suaument les constel·lacions.